

© Fotos entrevistada: Ana Ponce

MARIA JOSEP PICÓ

Especialista en periodisme mediambiental

«TAL I COM ESTÀ PLANTEJAT EL MODEL ECONÒMIC ACTUAL, CRÉIXER NO ÉS SOSTENIBLE»

Nuria Mengual i Maria Valls

Maria Josep Picó (Sagunt, 1973) és una de les pioneres del periodisme ambiental al nostre territori. Va començar a treballar en aquest camp l'any 1998 al diari *Levante-EMV* i el 2005 va ser guardonada pel Ministeri de Medi Ambient amb el Premi Nacional de Periodisme Mediambiental, el mateix any en què naixia *Nat*, revista de divulgació de la qual ha estat directora des d'aleshores fins al passat mes de febrer, en què va tancar les portes. Ara ha presentat *El canvi climàtic a casa nostra* (Bromera, 2007), un llibre en què explica els possibles efectes que tindrà aquest augment de la temperatura terrestre al nostre territori des de totes les perspectives possibles. Un llibre que tracta d'acostar aquest fenomen a la nostra societat i que intenta desmuntar el catastrofisme creat pels mitjans de comunicació donant una visió real i objectiva de la qüestió.

Què li va portar a escriure aquest llibre?

La història és doble. Sobretot és perquè me'l va encarregar l'editorial Bromera. Ells estaven molt interessats a parlar de canvi climàtic des d'una perspectiva autonòmica i jo havia escrit molt sobre canvi climàtic al *Levante* i a la revista *Nat*, per la qual cosa tenia molt clar el que volia fer, que no era sols parlar de canvi climàtic, sinó també de canvi global, és a dir, model de territori, consum energètic, consum de l'aigua, urbanisme...

Molts científics asseguren que el canvi climàtic és un procés inherent a la vida de la Terra, però que ha estat accelerat per l'acció humana. Què pensa d'aquesta afirmació?

És cert que hi ha determinats periodistes o científics que pensen que és un fenomen natural, i és clar que la Terra té molts cicles. Però el que també és evident és que en els últims seixanta anys la Terra s'ha escalfat per un procés humà. Jo no sóc científica i el que he fet en aquest llibre és un gran reportatge; he agafat les fonts que hi havia, i he vist que hi ha un gran acord internacional al respecte. Per exemple, en el panell internacional del canvi climàtic de l'ONU hi ha

més de 2.000 experts que estan d'acord amb la influència de l'acció antròpica. Aleshores no podem dir que és un procés natural, sinó que açò és responsabilitat nostra i cal començar a canviar el model i a responsabilitzar-nos d'allò que està passant.

Quines particularitats tindrà el canvi climàtic a casa nostra?

Aquest increment de la temperatura global, que al nostre territori també hem enregistrat, afectarà els ecosistemes i un recurs turístic molt important com són les platges. Per exemple, una de les qüestions que primer s'assenyala és que tindrem més sequeres, fenòmens com pluges torrencials i que el nivell de la mar s'elevàrà i afectarà les zones humides. És a dir, hi haurà molts canvis en el paisatge i en els recursos paisatgístics, dels quals depèn gran part de la nostra economia. Quant a recursos com l'aigua, per exemple, cada vegada seran menors i els conflictes seran més elevats perquè la població serà més nombrosa. Necessitarem més dessaladores i més transvasaments, però no només perquè no plourà, sinó perquè cada vegada, amb l'increment de la temperatura, l'aigua dels rius, dels embassaments i de les zones humides s'evaporarà més.

Al seu llibre explica que a la zona mediterrània té més repercussió sobre el medi ambient la urbanització massiva que el canvi climàtic mateix, quins són els efectes reals d'aquest fenomen sobre el nostre entorn?

El nostre és un model territorial que ens fa més vulnerables als possibles canvis climàtics o als possibles efectes de l'escalfament global. Si haguérem urbanitzat d'una manera més adequada, respectant els barrancs i la primera línia de platja, aleshores, en produir-se les pluges torrencials pròpies de la gota freda no s'inundaria tot. A més, hi ha molta mancança de plans d'adaptació i investigació del canvi climàtic a la nostra autonomia. Tenim la Universitat de València i la Universitat Politècnica de València, però

«ÉS EVIDENT QUE EN ELS ÚLTIMS SEIXANTA ANYS LA TERRA S'HA ESCALFAT PER CULPA D'UN PROCÉS HUMÀ»

UN LLIBRE NECESSARI

El canvi climàtic a casa nostra

Maria Josep Picó

Edicions Bromera. Alzira, 2007.
162 pàgines.

Fa ja més de deu anys que dedique part del meu temps a l'estudi de la problemàtica ambiental. Sempre m'he acostat a les qüestions ambientals des de la perspectiva del canvi global. Les nostres activitats estan

alterant el nostre entorn: transformant les terres, canviant la composició dels ecosistemes, modificant els cicles biogeoquímics dels elements, provocant l'extinció d'espècies... I, també, modificant la composició de l'atmosfera, la qual cosa està canviant el clima. L'impacte negatiu de les nostres activitats sobre l'entorn ens ha acompanyat des del nostre naixement com a espècie, encara que la magnitud dels canvis que s'han produït al llarg del segle xx ha estat excepcional. El canvi global és inevitable, a causa de les nostres necessitats d'aliments, d'energia i de materials. I el que cal plantejar-se és buscar un equilibri entre transformació i conservació per evitar la degradació contínua dels ecosistemes i de la seua capacitat per a proporcionar-nos béns i serveis que són necessaris per a la nostra supervivència.

Des d'aquesta perspectiva, considere que el llibre de Maria Josep Picó és una breu anàlisi del canvi global a casa nostra. Breu perquè una anàlisi completa requeriria un treball col·lectiu i donaria per a un totxo de prop d'un miler de pàgines que solament llegirien els experts. És clar, dit això, potser us pregunteu el per què del canvi climàtic del títol. El que ha fet l'autora és emprar el canvi climàtic com a eix vertebrador de la seua anàlisi: els altres aspectes del canvi global apareixen relacionats amb aquest. Es parla, doncs, d'urbanisme, d'aigua, de consum energètic... Temes clarament interrelacionats: l'aigua que es demana com a necessària per al nostre desenvolupament va clarament lligada als plans urbanitzadors de la nostra costa i el nostre interior, i obtenir aquesta aigua com-

porta l'ús d'energia. I, llegint, ens assabentem que el transport de l'aigua de l'Ebre a Almeria, segons el Pla Hidrològic Nacional de l'any 2001, estimava un consum energètic similar al de les «centrals nuclears» de la mar. Aquest exemple és, per a mi, molt significatiu, perquè aquests temes són objecte de debat polític. Un debat que, a casa nostra, està dominat normalment per la manipulació més grossera de la informació i una apel·lació constant a les més baixes passions. En aquest sentit, aquest llibre és, a més de breu, necessari, ja que proporciona informació fiable sobre aquesta problemàtica, informació que permet al lector fer-se una composició de quina és la situació del medi en el nostre entorn.

En la introducció del llibre es deixa clar que es tracta d'una aproximació feta des del periodisme. Això podria haver plantejat un problema, ja que la tasca dels periodistes ambientals és donar la informació en el poc espai que els deixen en els seus mitjans de comunicació: podríem tenir, doncs, una sobreabundància d'informació. Però no és el cas, probablement gràcies a la trajectòria professional de l'autora: es va especialitzar en periodisme ambiental en el diari *Levante-EMV* abans de ser la directora de la revista de natura *Nat*, i la seua tasca al front d'aquesta publicació va ser reconeguda amb distints premis. Malauradament, Sàpiens Publicacions va decidir, fa uns mesos, que el llançament de la revista d'oci *Time Out Barcelona* requeria un esforç que feia inviable continuar amb l'edició de la revista *Nat*: una curiosa forma de fer país, la del grup cooperatiu Cultura03, on està integrat Sàpiens Publicacions...

En la meua opinió, el gran repte de la humanitat per al segle XXI és avançar cap a un món sostenible. I és ben sabut que aquest és un repte que hem d'abordar amb una perspectiva local, regional i global. Per això considere

que la lectura d'aquest llibre és imprescindible per a totes les persones que vulguen implicar-se en aquesta tasca col·lectiva a casa nostra: perquè el coneixement del present és necessari per planificar el futur...

Ressenya publicada a *Caràcters* (2008, 43: 35).

FERNANDO SAPIÑA

Departament de Química Inorgànica i Institut de Ciència dels Materials, UV

no hi ha inversions ni estudis. Falta molt per fer i en urbanisme o ens posem a planificar ja o després ja veurem com gestionem el drama.

Què li sembla que el Consell haja presentat l'estratègia valenciana per aturar el canvi climàtic?

La política ambiental de la Generalitat Valenciana té moltes mancances ambientals. No tenen una visió clara del que ha de ser el nostre entorn ni la protecció

ambiental i per això han presentat una estratègia buida amb unes mesures que són simplement per eixir del pas i en les quals no hi ha un compromís ni un pressupost ni un calendari per a executar-les. Per exemple, a Catalunya es va fer el 2005 un informe sobre el canvi climàtic on es tractà l'escalfament global des de totes les perspectives: el turisme, l'agricultura, la biodiversitat... Després, ja és més dubtós el que s'ha fet, però ja té un punt de partida. Ací no tenim cap punt de partida

ni cap estudi sobre els efectes, per tant, les mesures del Govern valencià són purament propagandístiques.

Per què creu que als governs els ha costat tanta feina aplicar mesures per a la protecció ambiental?

Perquè és una qüestió econòmica i perquè és una qüestió que no és immediata. Ramon Margalef deia que, malauradament, els cicles biològics no són de quatre anys com els electorals, i és clar, per començar a fer aquesta planificació necessites molta inversió que no es veu per analitzar el que passa. És a dir, es veu molt més la Fórmula 1, la Ciutat de les Arts i de les Ciències o Terra Mítica que el fet que tu comences a pagar uns investigadors i a fer investigació bàsica per a analitzar el teu territori. També pense que els sectors econòmics haurien d'estar molt preocupats. Nosaltres tenim el turisme i les empreses haurien d'estar preocupades perquè aquest és cada vegada de més baixa qualitat. I si, a més, tenim una afecció com la pujada de les temperatures que podria fer que la gent no vulga vindre ací a causa de la calor, haurien de mostrar més interès. I no únicament per això, sinó perquè si hi ha més exigències en emissions de CO₂ pel protocol de Kyoto o pel mercat d'emissions europeu, haurien d'invertir-hi més per tal d'emetre menys. El sector empresarial valencià és molt servilista al Govern autonòmic i haurien de ser les empreses mateixes les que digueren: «Ei, que tenim un problema, hem d'actuar.» És una baixa responsabilitat no actuar per falta de valentia.

Com a periodista, quin hauria de ser el paper dels mitjans de comunicació per conscienciar la població?

Hi ha dues coses. En primer lloc, hem d'entendre i hem de saber que els mitjans de comunicació no tenen la funció de conscienciar. En molts fòrums es comenta que els mitjans de comunicació són una eina d'educació ambiental, que crec que és necessària perquè existeix una franja de població adulta que no té on formar-se. Però en els mitjans de comunicació hauríem de tenir molta més consciència o aplicar molta més ètica en qüestions ambientals i de canvi climàtic per fugir dels catastrofismes i dels titulars sensacionalistes. Hem arribat a un punt en què s'han excedit en aquest aspecte i la gent n'està cansada. En els mitjans de comunicació conflueix aquesta recerca de titulars amb la falta de formació per part dels periodistes. En general, hi ha companys que estan molt especialitzats, però la gran majoria dels mitjans, tal i com funcionen avui dia, busquen periodistes tot terreny que

**«TINDREM MÉS SEQUERES,
FENÒMENS COM PLUGES
TORRENCIALS I EL NIVELL
DE LA MAR S'ELEVARÀ»**

puguen desenvolupar tota mena de tasques. El medi ambient i el canvi climàtic necessiten un periodista interdisciplinari, que sàpiga de molts temes: d'energies renovables, de medi ambient, de biodiversitat, de climatologia... i això es difícil. Si tu no tens un periodista format en això, aleshores, quan haja de triar un titular, triarà el més sensaciona-

lista i no hi aprofundirà.

Hauria de ser la divulgació científica l'encarregada d'aquesta tasca o considera que és un gènere amb poca repercussió social?

És un gènere actualment, i malauradament, amb molt poca repercussió social. A més, no hi ha una demanda, perquè tampoc no hi ha una aposta dels centres d'investigació, de les universitats ni del mateix Govern, que és el que ha d'invertir-hi. La divulgació entra dins del que és la formació social i aquesta està en mans del Govern, i si no hi ha un pressupost clar per a les empreses, per

a desenvolupar la divulgació, difícilment es podrà dur endavant. A part d'això, hi ha qüestions molt importants, com ara que el periodisme s'ha desvinculat completament de la ciència. Els periodistes especialitzats sí que estem més pròxims i sí que ajudem a fer divulgació científica als mitjans d'una forma més o menys transversal i integrada en l'actualitat diària, però en general quan un periodista arriba a una redacció veu el científic com un ésser molt inaccessible. I per altra banda, hi ha el científic que diu: «Jo no vull parlar amb mitjans de comunicació perquè no estan formats i manipulen les meues declaracions.» Però és clar, la magnitud de la tragèdia és molt més gran perquè la societat no veu la ciència com a part de la seua vida quotidiana. La divulgació científica és prioritària i crec que en els pròxims anys, possiblement, es desenvoluparà, ja que la societat ho està demanant, perquè qüestions com aquesta del canvi climàtic necessiten una visió més profunda per poder avançar.

El progrés porta implícita la insostenibilitat?

Sí, el progrés, tal i com l'entendem ara, sí, perquè el progrés és créixer, i la línia és ascendent. Si tu vols créixer necessites consumir més recursos, consumir més energia, més recursos naturals... Tal i com està plantejat el model actual econòmic, créixer no és sostenible. Ara, el que sí que està veient-se des de diversos punts de vista és que pot fer-se un creixement diferent. Es parla de decreixement, que seria créixer tenint en compte limitacions de recursos, cosa que implicaria canviar completament el model de societat de consum. I és que la societat tendeix a comprar i a acumular sense més, i això té un impacte enorme, tant per la gestió dels recursos com pels residus que es generen.

Des d'aquest punt de vista, el canvi climàtic també serà desigual, igual com el progrés?

I tant. El canvi climàtic, com el model econòmic globalitzat que tenim ara, incrementa les desigualtats socials d'una manera brutal. Tenim el nord ric, que pot produir en els països subdesenvolupats i comprar a un preu mí-

nim, i després tenim la població més pobra, que no ix de la seua pobresa i que, a més, serà la que més patisca els grans efectes del canvi climàtic. Perquè evidentment, una de les qüestions més clares en les societats desenvolupades, i ho diuen tots els experts, és que nosaltres ens adaptarem al canvi climàtic, millor o pitjor. Si fa molta calor, tindrem refrigeració, si no tenim aigua, la traurem d'on siga. Però és clar, la població d'Àfrica patirà les sequeres d'una manera brutal, patirà les migracions i augmentarà el nombre de morts i de malalties. El que vull dir és que s'agreuja molt més tant el factor econòmic com l'ambiental.

Per finalitzar, el canvi climàtic és reversible o no?

Això és el que em pregunta molta gent i el que hem d'evitar plantejar-nos. La resposta és que, per descomptat, estem a temps de canviar tendències, però el que està clar és que l'escalfament global és molt difícil que s'ature en els pròxims 300 anys per la inèrcia tèrmica que té el planeta. Però, si comencem a reduir les emissions d'efecte hivernacle, les conseqüències seran menys impactants. Podem actuar perquè no siga irreversible, encara que hi ha molts pessimistes que transmeten que ja ens hem carregat moltes coses. Jo sempre dic que el medi ambient entrarà a la societat per dues vies, per l'economia i per la sanitat. Quan la gent veu que la gasolina és molt més cara comença a plantejar-se la possibilitat d'utilitzar el trans-

port públic i, pel que fa a la salut, la gent ja ho nota en l'aire de les grans ciutats. Però els governs autonòmics i estatals no investiguen prou per saber com afectarà la contaminació la nostra salut. No serà necessari que veiem l'extinció de l'os polar, sinó que nosaltres perdrem molta qualitat de vida. Encara que, de moment, no en som conscients, ja que vivim dins d'aquest optimisme de la tecnologia, que ens fa creure que nosaltres podem amb tot. ☺

**«ELS MITJANS DE
COMUNICACIÓ HAURIEM
D'APLICAR MOLTA MÉS
ÈTICA EN QÜESTIONS
AMBIENTALS I FUGIR
DELS CATASTROFISMES
I DELS TITULARS
SENSACIONALISTES»**

Nuria Mengual i Maria Valls. Llicenciades en Periodisme, Universitat de València.